

Sebastijan Pregelj

SREČNA DOLINA IZ NEBES OBŽARJENA

(iz gradiva za roman)

1. *O, žalostna mati božja, je odmevalo na vse strani doline, o, žalostna mati, nebeška kraljica!*

Blažek in Kristina sta se počasi pomikala po prašni cesti. Nista govorila. Ni bilo kaj reči. Preden sta prišla do stare hruške, sta videla ob cesti parkirane avtomobile in vsepolno ljudi, ki so stali v majhnih gručah. Počasi sta šla mimo njih. Blažek je tu in tam privzdignil siv klobuk, Kristina je vseskozi prikimalavala in pozdravljala, četudi ljudi povečini nista poznala. Ko sta prišla do hiše, sta obstala. Marija je pomignila z glavo, da je Adolf notri in da so možje pripravljani. Kristina je stopila čisto do nje in ji nekaj zašepetala, Blažek je odšel v hišo. Čez čas je iz hiše prišel Franček: *vsak čas bo devet. Ne bomo več čakali.* Marija mu je prikimala in rekla, da so tako in tako že vsi zbrani. Zatem se je obrnila proti Kristini: *bodi z menoj. Bom, ji je prikimala Kristina in si popravila ruto na glavi.*

Ljudje so umolknili: hišna vrata so se široko odprla. Šest mož je na dvorišče prineslo krsto. Nekaj žensk se je pokrižalo, nekaj jih je iz majhnih črnih torbic in žepov izvleklo rožne vence in drobne molitvenike. Otroci so se nehali poditi po travi. V kratkem je iz hiše prišel še Adolf. Ob njem sta bila Franček in Blažek. Zadnjič sta mu rekla, da bi bilo pametneje, ko bi se peljal z avtom. Adolf je zamahnil z berglo, da bo zmoget. Marija je stopila do mož ob krsti in jim pomignila, da je ura devet, skrajni čas, da grejo. Možje so ji prikimali in dvignili krsto. Preden so prišli do stare hruške, se je izoblikovala dolga povorka. Čisto spredaj so hodili Adolf, Blažek in Franček, za njimi Marija in Kristina. Za njima je šla Jožefova Neža sama. Za njo je bilo nekaj žensk, ki so vseskozi molile za dušo uboge Pepce, ki jih je bila zapustila ob tako nepravem času. Za njimi je šlo nekaj mož. Pogovarjali so se o letini, ki da dobro kaže, in o cenah traktorjev, ki vseskozi rastejo, četudi vlada zatrjuje to in ono. Blažek ni poznal vseh. Franček tudi ne. Adolfu je bilo malo mar. Vzdihoval je, da ne ve, kako bo poslej; vzdihoval je, da si uboga reva z ničimer ni prisluzila tako nepričakovane smrti in da bi bilo bolje, ko bi umrl on sam, enonogi obnemoglež, ki ni za nobeno rabo več. *Pepca, Pepca je bila močna babnica. Pepca bi zmogla sama. Pepca je bila močna in vsega zmožna babnica. Brez mene bi ji bilo še lažje.* Tako pa: še bog ne ve, kako bo poslej s kmetijo. Jih ne propade že brez nesreč dovolj? In zdaj to. Le kako bo v prihodnje? Kdo mu bo pomagal? Nihče. Ker nikogar ni. Franček in Marija imata svojega dela dovolj. Blažek in Kristina prav tako.

V sredi povorke so šli najrazličnejši sorodniki. Ženske so pomigovala proti Jožefovi Neži, da ima trebuh. *Trebuh ima in sama je. Sramota. Še kakšna sramota! Za vse. Prav za vse! Da je ni sram! O, kje neki, kje neki! Takšnih ni sram. Takšnih*

niti najmanj ni sram! Kar poglej jo: vzravnano hodi kot najčistejša devica, ne pogleduje ne levo ne desno, kot bi bila od vseh najbolj nedolžna. In ima trebuh! Moškega pa nikjer. Ga tudi ne bo blizu. Če ga zdaj ni, ga nikoli ne bo. Sploh ve, kako je to? Si sploh misli? In kdo ji bo krstil takšnega otroka? Prav res: kdo ji ga bo krstil? V mesto bo morala. Tako. V mesto: tam se za denar dobi vse. Tudi krst. V mesto bo morala. Če ga bo sploh dala krstiti. Da ga ne bi? Čisto mogoče. Kar poglej jo, kako se nosi! Čisto mogoče, da ga sploh ne bo dala krstiti. Naj bo Vsemogočnik odpustljiv in milosten! Moškim se ni zdelo tako hudo pomembno, ali je sama ali kako, ni se jim zdelo neznansko važno, ali bo dala otroka krstiti in kje. Vse kaj drugega jih je skrbelo. Eden je rekel, da bo odkupna cena pšenice nižja kot preteklo leto. Ni mogoče! O, vse je mogoče! Bral sem, da... Nikar ne govori, kaj si bral. Kako pa je bilo lani? Lepo te prosim: pisalo se je in pisalo, da cena ne bo nižja, kot je bila. In kako se je zgodilo? Bodi pameten: hudičevo je padla! Potem je že bolje prašiče krmiti s pšenico. Tako in nič drugače: bolje je prašiče krmiti s pšenico, kot jo dati po smešni ceni. Svinjarija in pol. Da bi jim... Da bi jim...

Na koncu povorke so hodili ljudje, ki so na pogreb prišli bolj iz vljudnosti kot kaj drugega. In vsepolno otrok je bilo, ki so s tal pobirali kamne in jih metali na vse strani, da je tu in tam kateri iz množice besno zakričal nanje, naj tega ne počno, ker kamenje uničuje kosilnice. Pa ni kaj prida zaleglo. Za povrh ni bil tak dan, da bi se mogel zapoditi za njimi, ker nočejo slišati na lepe besede. Nekaj žensk je govorilo o službah in podobno, moški so v glavnem molčali. Dokler se povorka ni za kratek čas ustavila. Kaj je zdaj to? je završalo med ljudmi. Pa ni bilo drugega kot avto, ki je pripeljal nasproti. Možje s krsto so morali stopiti s ceste, sicer ne bi mogel mimo. In ko so že stali v travi, niso hoteli kar takoj naprej: naj se poleže prah, ki ga je dvignil, prekleta, da ni mogel voziti počasneje! Kdo je sploh bil? Ne vem. Kdo je bil? Ni važno... pustimo to... gremo naprej! In so stopili nazaj na cesto. Možje na koncu povorke so se obrnili in gledali za avtomobilom: prekleti idiot, je slep ali kaj?! Ne vidi, kako je?! Zajebanec! Da bi se... Otroci so stekli čez travo, ker je cesta delala ovinek. Jebemti! je nekdo zakričal iz povorke, kdo bo kosil za vami?! Pa se otroci zanj niso zmenili. Zakaj bi tudi se?

Marija je šepnila Kristini, da se je zbralo veliko ljudi. Kot tistikrat, ko so obnovili zvonik. Skoraj. Ampak Jožefova Neža, si jo videla? Videla, seveda sem jo videla. Prav nič ne skriva trebuha. V naših časih bi bilo kaj takšnega preprosto nemogoče. Dandanes pa ni sploh nič posebnega. Vse več žensk ima otroke kar tako in živijo z njimi same ali pa z nekom tretjim. Ne more biti dobro. In ni prav. Ne spodobi se. In je greh. Pa kaj, ko se za takšno nihče več ne zmeni. Potem sta spet dolgo molčali. Ženske v sredi povorke pa prav nasprotno: vse glasnejše so postajale, kot bi hotele, da jih Jožefova Neža sliši. Da se je tu in tam kateri moški obrnil in jim z roko zamahnil, naj vendar govorijo tišje, da jih ne bodo vsi slišali. Še glasnejše so postale. Dokler ni mednje stopila Gombačeva Lidija, ki jo vse zelo cenijo, in jim rekla, da je dovolj. Če nimate pametnejšega, molite za ubogo Pepco. Če nimate pametnejšega... Vse so utihnilo in spustile poglede, kot bi jim bilo neskončno žal besed, ki so jih bile izrekle. Pa jim je kdaj žal takšnih besed? Mogoče. Čisto mogoče. Samo bolj poredko. In zakaj bi jim bilo? Se bo zaradi njih z neba še ta trenutek spustil angel maščevalec in jih kaznoval? Nikakor! In če že: koga drugega bi bilo treba kaznovati, ne pa njih, ki samo glasno rečejo tisto, kar vidijo.

Sonce je postajalo močnejše in močnejše. Možje, ki so nosili krsto, so bili v kratkem mokri, kot bi deževalo. Niso upali, da se bodo mogli ustaviti. Niti za kratko minuto ne. Ker je bila ura devet in petnajst. Ob pol enajstih morajo biti pri cerkvi. Saj, dokler gre cesta po ravnem, ni hudega. Ko se bo začela vzpenjati... bo

hudič. Franček jih je gledal in si mislil, da so zanič. Sam je ničlikokrat nosil krsto, kajpak, ko je bil mlajši. Dosti mlajši. Včasih so bili samo štirje. In poletna vročina ni bila nič manjša, pot nič krajša. Celo daljša je bila. Kje pa so stale zadnje hiše, lepo prosim? Še naprej od Adolfove, še dosti dlje! Včasih so bili samo štirje. In so vseeno zmogli. Za povrhu so vnaprej vedeli, da nič ne bodo dobili. Kdo pa je v tistih časih imel denar? Nihče. Zato so vnaprej vedeli, da nič ne bodo dobili. Pa se jim krsta zaradi tega ni zdela nič težja, pot nič napornejša. Blažek je vsake toliko pogledal nazaj: vseporno ljudi je bilo, vseporno s črnimi rutami prekritih žensk, ki so vso pot molile in prosile vsemogočnega očeta božjega, naj Pepco sprejme v nebeško kraljestvo in naj ne bo prestrog z nesrečno dušo, ker ni imela lahkega življenja, še posebej odkar so Adolfu odrezali nogo. Mislil si je, da bo lepa maša, ko bo po dolgem času cerkev spet polna. Kako bi pa bilo, ko bi za pogrebom šli samo Franček in Marija, Jožef, Adolf in on? Prekleta žalostno. Prekleta žalostno bi bilo! Kdove, kakšno pridigo bi imel župnik zanje. Gotovo nič posebnega. Tako pa: veliko ljudi je prišlo in bo spet z veseljem maševal, kot tistikrat, ko so obnovili zvonik.

2. Nekaj po deseti se je cesta začela vzpenjati v hrib proti cerkvi. Marija je vsake toliko vzdihnila, naj za božjo voljo pohitijo, ker bo zdaj zdaj pol enajstih. Hudo nerodno je pri takšnih rečeh zamujati. Kristina ji je tu in tam pritrdila, da je res, ampak kaj, ko možje niso takšni, kot so bili včasih. *Se ne spomniš, da so bili tudi pogrebi, ko so le štirje nosili krsto. Pa nikdar ni šlo tako počasi. Nikdar. Lepo te prosim, dobro jih poglej: mokri so, kot bi deževalo. In šest jih je. Zanič so.* Ženske, ki so hodile nekaj korakov za Jožefovo Nežo, so začele glasno moliti. Gombačeva Lidija je pospešila korak in jih v kratkem dohitela. Ko so bile z molitvijo pri koncu, je rekla, da bi mogle zapeti kakšno lepo. *Prav zares.* In so zapele staro pesem, ki je tisti pri koncu povorke niso poznali, da so eni utihnili in prisluhnili, drugi pa so nagubali čelo, da ženske nimajo posluha in bi bilo bolje, ko bi še naprej molile in ne pele. Potem je tistim spredaj zastal dih: enemu izmed nosačev je na debeli korenini spodneslo nogo in bi bil skoraj padel. Krsta se je nevarno zamajala, da so Blažek, Adolf in Franček v trenutku obstali. *Jezus križani, samo še tega se manjka, da mi zvrnejo ubogo Pepco, ki si vsega slabega z ničimer ni prislužila!* je Adolf zmajal z glavo, Franček pa je glasno zagodrnjal, da so za en drek in bi se moral hudičevo namučiti, če bi hotel poiskati slabše od njih. Ostali so krsto še zadnji hip zadržali in se ni zgodilo nič takšnega. Moški, ki mu je spodneslo nogo, si je v rokah obrisal potno čelo, debelo zaklel in zagodrnjal, da se ni potrebno ustavljati. In so šli naprej.

Ženske v sredi so utihnile. Gombačeva Lidija jim je nekajkrat rekla, da bi zapele še eno, pa o tem niso hotele niti slišati. Namesto tega so začele glasno govoriti o možeh, ki nosijo krsto, namreč, da takšnih še ni bilo. *In kdo sploh so? Kje so jih našli? Ne bi mogli plačati nekaj malega več in za tisto dobiti dedce, kot se spodobi? Prav zares. Bodite no,* je Gombačeva Lidija hotela ženske prepričati, da ni nič takšnega in da se vsakemu lahko zgodi. *Sploh je pa pot dolga in vse bolj strma. Nič ne bi rekla, ko bi se zgodilo... Kaj bi se moralo zgoditi?! Bi morala krsta pasti po tleh in se odkotaliti navzdol, da bi bila zadovoljna? Bi se morala vsaj zvrniti in odpreti, da bi se ti zdelo preveč?! Bodi pametna... Nič! Tako je: zanič so in pika! Sram naj jih bo! Vsaj malo spoštovanja do pokojnice bi morali imeti, četudi so samo plačani, da nosijo krsto. Četudi. Prav malo je pomembno, ali si mislijo to ali ono, prav malo! Sploh pa: lahko bi šli hitreje, ker do pol enajstih manjka samo še nekaj minut. Ne spodobi se, da gospod čakajo. Ne spodobi se in konec!* Gombačeva Lidija je skomignila, da tako je in nič se ne more. Stopila je s poti in počakala, da je mimo prišla naslednja skupina žensk.

Kakšno minuto pred pol enajsto se je povorka ustavila pred cerkvijo. Ženske v sredi so vzdihovale, da bi morali priti vsaj nekaj minut prej in da tako vse skupaj ni nič. *Zdaj bodo v cerkvi vsi zadihani, vsi bodo lovili sapo, namesto da bi prosili za nesrečnično dušo. Bo tako dobro, če jim krsta zadnji trenutek ne pade po tleh. Ne kliči vraga! Ni dosti manjkalo, dobro veš, da ni. Kdo jih bo gledal! Prav imaš, kdo jih bo gledal!* Ko so se težka vrata odprla, so možje krsto odnesli not. Ženske v sredi so se zrinile naprej, da ne bi po nepotrebnem ostale zunaj, kot se bo zgodilo tistim, ki so med potjo nekoliko zaostali. Ko so bile notri, so pohitele do prednjih klopi, ker se zadaj nič ne bo slišalo. Vselej je tako, da ljudje, ki stojijo zadaj, ves čas govorijo in bolj malo poslušajo božjo besedo. Kot bi ne vedeli, zakaj se pride v cerkev! Kot bi si sploh ne mislili! In vseskozi pokašljujejo in smrkajo, kot bi vsega tega ne mogli opraviti že zunaj. Adolf je sedel čisto spredaj, ob njem Franček, Jožef in Blažek. V vzporedni vrsti sta sedeli Marija in Kristina. Kasneje je prisledla Jožefova Neža. Še kasneje Gombačeva Lidija, ki je iz torbice vzela robec in si skrivoma obrisala solzne oči. Za njimi so sedele ženske, ki so hotele biti v sprednjem delu. Šepetale so in šepetale, dokler ni pred oltar stopil župnik. Takrat so obmolknile, pobožno sklenile roke in spustile poglede.

Pred cerkvijo je ostalo kar nekaj ljudi. Nič čudnega, ko jih je prišlo toliko. Saj je bilo tistikrat, ko so obnovili zvonik, tudi tako. In se nihče ni pritoževal. Zakaj bi tudi se? Lepo prosim: vsi vejo, da cerkev ni velika. Kdor hoče priti vanjo, mora pač nekoliko pohiteti in biti zgoraj pred drugimi. In to ni nobena umetnost. V glavnem so zunaj ostali takšni, ki so na pogreb prišli zgolj iz vljudnosti in si niso mislili, zakaj bi morali biti pri božji daritvi. Že tako so naredili največ, kar so mogli. Največ! Nekaj jih je sedlo na klop, od koder se vidi daleč naokoli, nekaj jih je poiskalo senco ob cerkvenih zidovih. Otroci so spet postali živahnejši, pa se nikomur ni zdelo, da bi jih miril. Trije so šli do odprtega groba. Dolgo so stali ob jami in se pogovarjali, če je odprtina sploh dovolj široka in dolga, če je sploh dovolj globoka. *Kdo jo je skopal? Nihče ni vedel, kdo jo je skopal. Eden je povedal, da je že bil na pogrebu, ko krsta ni šla v odprtino. Drugi mu je prikimal, da je tudi že bil na takšnem pogrebu. Tretji je ves čas skomigal, da se zgodi, četudi je sila nerodno. Sila nerodno. In kaj so naredili potem? Kaj naj bi naredili?! je prvi nekoliko povzdignil glas, Odmaknili so krsto in razširili odprtino. In je bilo, kot mora biti? je spet vprašal tretji. Kot se spodobi, mu je prikimal prvi. Zares nerodno, je tretji zagodrnjal in roki zatlačil globoko v žepa. Škoda, se je prestopil drugi, da ni tukaj kakšne gostilne. Lahko bi kaj spili, medtem ko čakamo. Prav zares, sta mu pritrdila druga dva, škoda, da ni gostilne. In če bi ne hodili za povorko, ampak bi prišli z avtomobili, bi se zdaj lahko mirno odpeljali tudi kaj dlje. Maša bo gotovo trajala uro in več. Pa smo ga res posrali. Ampak zdaj je prepozno. Prepozno je.*

Ženski ob kamnitem zidu sta staknili glavi, da je vprašanje, kaj bo s kmetijo. *Že prej je bila huda, ker dedec brez noge ni za nobeno rabo... Če dobro pomislim, ni nič čudnega, da jo je pobralo. Tako je. Nič čudnega, da jo je pobralo... je morala delati vse, kar pri hiši dela moški... je morala delati vse, kar pri hiši dela ženska... Ni čudno, da je ubogo revo zvililo. In zdaj, lepo te prosim, povej, kaj bo s kmetijo zdaj, ko je ostal sam? More enonogi starec opravljati vsa moška in vsa ženska opravila?! Kje neki! Nikdar. Tako ti povem: najpametneje bi bilo, ko bi ga spravili v dom, kmetijo pa prepustili komu mlajšemu. Veš, kako je s starci... sitni so in svojejglavi... ne dovolijo, da bi na njihovem kdo delal po svoje. Ne dovolijo in pika. Četudi vse vzame vrage! Četudi! Jaz že mislim, da bi ga bilo najpametneje dati v dom. Veš, kakšne skrbi so z obnemoglimi starci. Nikoli ne moreš vedeti... no, ne moreš vedeti. In namesto da bi delal svoje, skrbiš za nekoga, ki bi lahko mirno in brez prave*

škoda bil na drugem mestu, kjer nikogar ne bi odvrčal od dela. Tako je in nič drugače. Ampak... kaj sploh govorim? Ni moja stvar in nočem, da bi se začelo šušljati, kako povsod vtikujem svoj nos. Ne bi hotela. Zato ti povem: ni moja stvar. Naj naredijo, kar hočejo. Naj se zgodi, da bo zadoščeno... da bo zadoščeno. Prav imaš. Čez čas je pa mlajša spet začela: sploh si ne morem misliti, kaj bo poslej s kmetijo. Ubogi Adolf pač ne bo zmogel... Ne, je odkimala starejša, ne bo zmogel. Nihče pa tudi ne bo hotel priti, se je prestopila mlajša, ne bo hotel priti na kmetijo. Ker vsakdo predobro ve, kako je s tem: starci vztrajajo pri svojem. Starci ne trpijo, da bi kdo premaknil stensko uro ali mizo, kaj šele, da bi njivo, na kateri je bila doslej detelja, zasejal z ajdo. Kdo jim more potem pomagati? Prav nihče. Zares prav nihče.

3. Točno opoldne so krsto prinesli iz cerkve. Ženske, ki so stale bliže Adolfu, so začele hlipati in jokati. Nekaj ljudi ob zidu pokopališča je staknilo glave: tisto pa, da sta pred kratkim prišla naokoli Edvard in Viktor Markonja, tisto ni bilo nobeno naključje. Si kaj obetata? Še vprašaš! Tu pač ni za spraševati! Ve se, čemu sta prišla: zdaj, ko so vsi stari in obnemogli, si vsak sorodnik obeta marsikaj. Zares marsikaj! In ju ni prav nič sram? Kaj bi ju bilo sram?! Za denar... nikomur ni nerodno vzeti, še posebej, če je veliko. Tako... tako... In tadva: ravno pravšnja sta. Dolga leta sta bila na tujem. Zatem so kratek čas molčali (kot bi hoteli slišati župnikove besede). Nekaj jih je gledalo naprej, nekaj v tla in nekaj v nebo. Pa so kmalu spet staknili glave: pri Blažku in Kristini sta bila... to ni nobena skrivnost. Ne, nobena skrivnost ni, da sta bila pri njima. Tako sem slišala, da je vsak večer v hiši gorela luč pozno v noč... Da ju nista skušala nekako nagovoriti... Še vprašaš?! Zagotovo sta ju skušala pregovoriti, da bi bilo najpametneje, ko bi vse zapustila njima, ki sicer ne živita na deželi in tudi nista vajena dela, ampak zemlja naj za božjo voljo ostane rodu, krvi... Takšno mora razjeziti človeka. Mora! Bi najraje... najraje bi... Povem ti: nič se ne more. Samo... he, he, nekaj sta pa spregledala... tudi gospod Friderik se je vrnil... po osemindesetih letih se je vrnil... s sinom Andreasom... vse bi hotel dobiti nazaj... O, nikar mi ne pravi, da bo tako, kot je bilo nekoč?! Pa nič drugače: vse bo dobil nazaj. In še več. Česa ne poveš! Ja, tako ti rečem: še oškodnino bo dobil, kot bi mu kdo kaj dolgoval! Vprašam te: kaj bo ostalo ljudem? Nič. Prav nič. Kot nekoč. In še dosti slabše... še dosti slabše!

Ko so krsto spuščali v odprtino, so ljudje spet umolkneli. Eni so gledali, če bo jama sploh dovolj široka in dolga, ker se jim je prej zdelo drugače, drugi so gledali, če ne bo kateremu izmed mož vrv ušla iz rok in bo krsta udarila levo ali desno, da se bo Adolf spet zdrznil, če ni uboga reva že tako pretrpela dovolj hudega. Ženske okoli odprtine so glasno zajokale. Kajpak: ko mrtvega polagajo v zemljo, se spodobi glasno jokati. Župniki si hitro mislijo slabo. Prehitro. Zato so zajokale še nekoliko glasneje, kot bi sicer. Kdo ve, kaj vse bi v nasprotnem slišali pri naslednji maši?! Resda jih pri njej ne bo, ampak zavoljo Kristine in Blažka, Adolfa, Jožefa, Frančka in Marije... zavoljo tistih, ki ostanejo. Takoj zatem je nekdo zašepetal, da bi morali pripeljati tudi pevce, ki bi zdaj eno zapeli. Kakšen pogreb je pogreb brez pevcev? Saj: kakšen pogreb je pogreb brez pevcev? Gombačeva Lidija je zagodrnjala, naj vendar nehajo! Jih je kdo na tem ljubem svetu prosil, naj pridejo?! Jih je kdo stežka pregovoril, jim celo kaj obljubil ali kako?! Nič od tega! Sami so prišli... in če so prišli, naj se za božjo voljo obnašajo, kot se spodobi. Mogoče res ni vse tako, kot bi moralo biti, ampak nesrečni Adolf ni kriv! Tega naj ne pozabijo... tukaj so predvsem zaradi njega: da bo videl, koliko jim je bilo do njegove Pepce. Ali pa sploh niso prišli zaradi tega? Če niso prišli zaradi tega... zakaj so potemtakem prišli?! Je mogoče, da si vsi po malem obetajo košček zemlje ali vsaj pralni stroj in

televizor?! Je mogoče, da bi si hoteli že zdaj, ko je Adolf še živ, zagotoviti kakšno malenkost, ki ni vredna besed, vseeno... Je mogoče, da si nekateri izmed njih obetajo celo domačijo, z živino vred?!

Gombačeva Lidija je globoko vzdihnila: čisto mogoče, da bo kasneje kateri pristopil in nesrečnemu Adolfu obljubil vso potrebno skrb in nego, če mu zapusti kmetijo, zaradi katere je nemudoma pripravljen pustiti dobro plačano službo... čisto mogoče, da bo kakšen sorodnik (ki se ga Adolf sicer ne spominja) ostal tudi prek noči... Ampak ne, tega ne bo gledala križem rok. Nikdar in nikoli! Če bo potrebno, bo pri njem še nekaj dni. Ja, tudi vsak konec tedna je pripravljena priti, da le odžene takšne ničvredneže, ki bi se hoteli okoristiti s starčevo nesrečo. Vsak konec tedna! Zatem se je vzravnala in pogledala na vse strani: bi ga rada videla... rada bi videla tistega, ki bo vztrajnejši od nje.

4. Ko je bila jama zasuta in prekrita s cvetjem, so se ljudje začeli vračati proti Adolfovi hiši. Ob grobu so ostali Kristina, Marija, Adolf, Franček, Jožef, Blažek, Jožefova Neža, Gombačeva Lidija in možje, ki so nosili krsto. Eden je pristopil k Mariji in jo vprašal, če denar dobijo zdaj ali kasneje ali kako. Ženska je iz črne torbice vzela zvitek petstotakov ter ga pomolila najstarejšemu. Moški je vzel denar in ga preštel. Zatem ji je prikimal in šel do klopi, od katere se vidi na vse strani. Sedel je in razdelil bankovce. Nemcu se je sicer zdelo, da je dobil manj kot drugi, pa ni hotel reči, ker je bil prvokrat z njimi. Lahko bi se celo zgodilo, da ga ne bi več vzeli s seboj, če bi že prvokrat spraševal, kako to. In konec koncev: kar je dobil, ni bilo malo... Najstarejši je vstal s klopi in počasi odšel po poti navzdol. Drugi so mu sledili. Adolf je še nekajkrat vzdihnil, da res ne ve, kako bo poslej. Dokler ga ni Marija prijela pod roko: *zdaj moramo dol. Da ne bodo predolgo čakali. Veš, kako nerodno je, če ljudje dolgo čakajo. Lahko bi se zgodilo... da bi začeli odhajati... lahko pa tudi ne... Prav, ji je prikimal starec in premaknil bergli. Še zadnjič je vzdihnil in se obrnil: pojdemo, da ne bodo po nepotrebnem čakali. Ste videli, koliko jih je prišlo?! Uboga Pepca bi bila vesela, ko bi jih videla takole zbrane... Ja, vesela bi bila, so mu prikimali in se premaknili.*

Tisti, ki so že prišli do Adolfove hiše, so posedli na klop pred njo. Eden je rekel, da je bil lep pogreb. Drugi so mu prikimali. *Edino, se je čez čas oglasil še nekdo, pevcev ni bilo. To me je motilo. Prav zares. Ni treba posebej govoriti, da petja ne more nadomestiti prav nič na tem svetu. Ja, mu je pritrdil še nekdo drug, petja ni mogoče nadomestiti. Takole... ko je jama enkrat odprta in krsta v njej... dve, tri žalostne naredijo svoje... Res je, se je spet oglasil prvi, po pravici povedano: zgoraj me je skrbelo vse kaj drugega, ne pa, ali bodo peli in katere... bal sem se – in to bi bilo hudičevno nerodno –, da jama ni dovolj široka ali dolga... Nikar! je poskočil tretji. In še kako, se je spet oglasil prvi, in še kako sem se bal, ker sem že bil na takšnem pogrebu... Pustimo to, je drugi vstal od klopi in se sprehodil okoli hiše. Ko se je vrnil, se je široko razkoračil: hišo bi bilo potrebno temeljito prenoviti. Samo ne vem, kdo jo bo. Adolf gotovo ne. Prestar je... po pravici: zanj je dobra. Ja, zanj je dobra. Če pa bo prišel kdo mlajši, jo bo moral prenoviti. V takšnem se vendar ne da živeti. Kje neki. Kje neki! V takšnem se ne da živeti. To pa nekaj stane. Še vprašaj?! To stane... celo premoženje... lahko bi rekel, da je dražje prenoviti kot pa postaviti novo hišo. In meni lahko verjameš.*

V kratkem so prišli še drugi ljudje. Eden je glasno razlagal, da je slišal, komu bo Adolf zapisal kmetijo, ampak noče povedati. *Ko bo prišel čas, boste vedeli vsi, do takrat pa... Nekaj žensk ga je skušalo na vsak način prepričati, naj jim pove vsaj, od koga je slišal. Nikdar, je moški povzdignil glas, če bi vam povedal, od koga sem*

slíšal, bi povedal vse. *Raje sem tiho. O, kaj bi potem vse slíšal na svoj račun! Še tisti, ki me zdaj milo prosite, naj vam povem to ali ono malenkost, ja, še tisti bi kasneje obrnili vse moje besede. Če pa bi se ne zgodilo tako, kot pravim – pa do tega seveda ne bo prišlo, ker je nemogoče –, bi me hitro imeli za lažnivca, ki si je vse skupaj izmislil, da more nesrečne ljudi spravljati v zadrego, kot bi jih že ljubi bog ne kaznoval dovolj hudo. Tako je... tako in nič drugače. Kje neki! so vreščale ženske okoli njega, še zdaleč ni tako... če bi nam povedaj vsaj, od koga si slíšal... Ne! se je moški glasno zarežal in stopil do klopi, nikdar. O, o, o, to pa ni lepo, je pristopila od njega nekoliko mlajša bogato obdarjena ženska in mu glavo prislonila ob ramo, to prav zares ni lepo od tebe. Mislile smo... saj ni važno. Prav zares ni važno, kaj smo mislile. Tako, ji je moški prikimal in iz žepa izvelkel cigaretnico. Nič ne rečem... saj me zanima, kaj ste mislite, je med prsti zvrtil cigareto, jo dal v usta, prižgal in potegnil, še kako me zanima, ampak obljubil sem, da ne bom nikomur povedal... nikomur, dokler se kmetija ne prepíše. Lahko si misliš... lahko pa tudi ne, kako nerodno je, če se začne govoriti to in ono. Ampak kaj?! je ženska nagubala čelo. Nikar! je moški zamahnil z roko, dobro veš, kaj imam v mislih. Predobro. Vseeno... povem ti... tako ti povem: če bi se začelo govoriti, še preden bi bila kmetija prepisana, bi ne govoril samo lepo in ljubeznivo, ampak prav nasprotno! Babnice bi ob vsaki priliki vrtele jezike. Ja, ob vsaki priliki! Če bi bilo res in še dosti bolj, če bi si preprosto izmislile. Nič drugače ni. To pa že ne, ga je ženska užaljeno pogledala in šla stran. Vendar, se je moški prestopil in pogledal po tistih, ki so sedeli na klopi. Imam prav, ni res? Prav imaš, so mu prikimali.*

5. Nekaj mož je zgrabilo mizo in jo prineslo pred hišo. Takoj zatem so prinesli še klopi in stole, ki so jih nabrali po vseh sobah. *Tako, je Marija iz polivinilaste vrečke vzela bel prt in ga podala Kristini, pojdi in pregrni mizo, da bo, kot se spodobi. Kristina ji je prikimala in odšla na dvorišče, Marija pa je takoj prižgala štedilnik in nanj postavila tri lonce, napolnjene z oljem in mastjo. Ko se je Kristina vrnila v hišo, se je Marija za kratek čas naslonila na omaro: že včeraj sem premislila... vse. Iz zmrzovalnika sem vzela nekaj teletine in svinjine. Franček je zaklal petelina in dve kokoši. Perutnino bom ocvrla. Je še najboljše tako. Svinjino bom spekla v pečici, iz govedine pa bom skuhala juho. Dobro juho. Saj veš, kakšno juho kuham. Ne moreš potožiti. Ne, ji je odkimala Kristina, ne morem potožiti. Bi hotela na dvorišče odnesti nekaj steklenic vina? Bi, ji je prikimala Kristina, seveda. Spodaj v kleti so, ji je Marija pomignila z glavo. Mineralna voda je pod stopnicami... če bi hotela... Ljudje na dvorišču so medtem posedli na klopi in stole okoli mize, ki je bila prekratka, vendar si zaradi tega nihče ni delal prevelikih skrbi. Vedeli so, da bo dovolj steklenic, dovolj klobas in kruha. Zato si niso delali skrbi.*

Slišal sem, se je Jernej nagnil k Blažku, in me zanima, če je res. Ampak kaj? ga je starec začudeno pogledal. No, da sta bila... Edvard in Viktor tukaj... je res? O, so se starcu zasvetile oči, še kako je res. Takšna sta kot nekoč. Sicer pa ne moreš vedeti, kakšna sta bila nekoč. Ne poznaš ju. Ampak če bi ju poznal... vseh bi ti bila. Kaj vse sta nam povedala! Ne moreš si misliti! Edvard je bil dolga leta v Švici, Viktor pa v Kanadi. Tam je lepo, tam je zares krasno. Če bi ju slíšal pripovedovati, bi vedel, da je tako. Sicer pa ni pomembno, ker ju ne poznaš. No, si je Jernej s prstom šel v usta, kaj vem... seveda... prepričan sem, da bi mi bila vseh. Tako se govori, je Blažek zamahnil z levo, tako! Kaj sem hotel... aha, že vem, si je Jernej prst brisal v hlačnico, že vem, kaj sem hotel vprašati... to: kako dolgo ju ni bilo? O, o, je vzdihnil starec, vsaj sedemnajst, če ne dvajset let. Kdo bi se spomnil. Mogoče tudi več. Ja, mogoče tudi dlje. Kdo bi vedel. Kristina pravi eno, Franček in Marija spet

drugo. Tako ti povem: predolgo ju ni bilo in vsi smo ju zelo pogrešali... vsi smo že mislili, da sta... saj veš. No, moraš vedeti. Aha, mu je prikimal Jernej in nagubal čelo. Misli si je, čemu sta se spomnila na starce. Kajpak, Jernej ni od včeraj! Zato sta prišla, da bi kaj dobila. Ampak... on in njegova Lidija bosta poskrbela, da bodo zemljo dobili tisti, ki si jo tudi zaslužijo, ne pa imenitna gospoda, ki imata že tako vsega preveč. Nobene malenkosti ne smeta odnesti iz hiše. Nobene! Če je še kaj pravice na tem svetu...

In kako dolgo sta ostala? si je Jernej nekoliko popravil hlače. Ne dolgo, mu je Blažek odkimal, ne dolgo... Moram pa povedati, da sta takšna kot nekoč. O, prav nič se nista pritožila, da so zidovi na hiši razpokani in da manjka nekaj strešnikov. Tudi vina sta spila kar nekaj... o, Edvard in Viktor znata ceniti dobro. Večkrat sta rekla, da boljšega ni nikjer. Sta dovolj dolgo živela na tujem. Jernej se je popraskal po vratu: znata ceniti dobro... o tem ne more biti nobenega dvoma, edino... ne vem, kako bi rekel... Ne veš, kako bi rekel? se je nasmehnil starec. No... nič takšnega ni... samo... previdnost ni nikoli odveč. Bodi pameten! je starec povzdignil glas. O Viktorju in Edvardu nobene slabe! Nobene slabe! Lepo prosim... kot sem rekel.

6. Kristina je na mizo pred hišo prinesla štiri krožnike piškotov. Nekaj otrok je priteklo izpod dreves in so si jih nabrali polne pesti in žepe in spet odšli pod drevje, kjer so se igrali takšne in drugačne igrice, zaradi katerih so se starši včasih jezili nanje, povečini pa ne. Čez čas je na mizo prinesla še klobase in hlebce kruha, ki še niso bili povsem odmrznjeni. Pogledala je levo in desno, pograbila prazne steklenice in z njimi pohitela v klet, da ne bi zmanjkalo pijače, ker se ve, kako nerodno je takšno, še posebej poleti... še posebej po pogrebu. In sploh: vroč dan je, hudičevo vroč dan! Pa tudi peš do cerkve in nazaj... ni malo. Naj kar pijejo, si je mislila, naj kar pijejo. Več bodo spili, prej bo veselo. Mogoče (ampak ni bila povsem prepričana) tudi Adolf spi je nekaj kozarcev, da ne bo samo vzdihoval in mrmral bolj sebi kot drugim, kakšna je bila njegova Pepca in kako jo bo pogrešal. Vrnila se je v hišo in se sredi kuhinje razkoračila: *bo kmalu?* Marija ji ni odgovorila; namesto tega je prestavila velik lonec. Zatem si je poten obraz obrisala v predpasnik in se obrnila proti Kristini: *si kaj videla Adolfa? Kristina ji je odkimala. Le kam se je zavlekel? To ni dobro... poišči ga... naj spi je kozarec ali dva... naj le!*

Jozefova Neža je tisti čas sedela na stopnicah za hišo. Mlajši moški, ki ga ni poznala, je priteklo do drevesa in se poscal. Ko se je obrnil, je zagledal žensko na stopnicah, ki se je slabo pretvarjala, da ga ne vidi. Nasmehnil se je, da ni mogel zdržati, stranišče pa je vseskozi zasedeno in tako. A, se je nekoliko stresla (kot bi jo prestrašil ali bi bila presenečena), *nisem vas videla priti... Nič... nič*, je zamomljal in stopil do nje. Hotel jo je vprašati, pa ni vedel, kaj, zato se je samo nasmehnil in roki zatlačil globoko v žepa. Potem je nekoliko nagnil glavo in se spet nasmehnil: *vroč dan... kot pes. Ja, mu je prikimala Neža, vroč dan, da je kaj. In pogreb, se je moški nekoliko vzravnal, je bil lep. Veliko ljudi je prišlo. Veliko ljudi od tu in tam. Sam jih ne poznam prav veliko. Kako bi jih tudi mogel?! Mi je vseeno. Ja, vseeno mi je. Prišel sem... tako sem si mislil, ko mi je telefonirala sestrična... sem si mislil, da moram na pogreb, ker ne bo nikogar. To bi bilo... saj veš, kako bi bilo. Pogreb brez pogrebcev še za psa ni dober. In sem prišel. O, kako sem bil presenečen, ko sem videl, koliko ljudi je prišlo! Ti si morala biti pa tudi presenečena! Morala! Ja, se je ženska nekoliko presedla, tudi sem bila presenečena. Tukaj, se je moški popraskal po pleši, je bolj žalostno. Samo še starci... kot povsod... Prideš večkrat? Kako? je ženska dvignila pogled. No, je moški z levo prijel vejo, ki mu je visela nad glavo in*

jo potegnil, vprašal sem te, če večkrat prideš sem? Ne, mu je odkimala Neža, ne pridem prav pogosto. Sem in tja. In tistikrat, je moški spustil vejo, si bila, ko so obnovili zvonik? Ja, mu je prikimala ženska, tistikrat sem bila. Nekaj časa sta molčala. Moškemu se je zdelo, da ženska ne bo spregovorila, zato se je prestopil: si z možem? Neža ga je pogledala in odkimala: ne. A tako, ji je moški prikimal in jo še nekaj časa gledal. Dobro... prav... saj te ne motim? Ne, se je nasmehnila, sploh ne. Če tako, se je odkašljala, bom še sam sedel na stopnice... ker praviš, da te ne motim...

Kristina je na mizo pred hišo prinesla zvrhan krožnik perutnine. Otroci so se zapodili, kdo bo dobil bedrca. Nekaj žensk je vreščalo, naj jemljejo vse po vrsti in naj pazijo, da ne bo kateri česa prevrnil ali razlil. Zaman. V kratkem se je zvrnila steklenica, da je ena debelejših, ki so tudi hotele dobiti prve kose, zavreščala: sem rekla! Moški, ki je stal ob njej, je pobral steklenico: ni se razbila, pa tudi prazna je... O, se je ženska obrnila proti njemu, prav lahko bi se zgodilo, da bi se razbila... prav lahko bi bila polna! Takoj zatem je zgrabila dva kosa ocvrte perutnine in odšla v senco pod drevo. Moški se je obrnil za njo in hotel nekaj reči, pa si je zadnji trenutek premislil. Namesto tega si je natočil nov kozarec vina in ga tudi takoj izpil: poleti se vino v kozarcu hudičevo hitro segreje... Prav imaš, so mu prikimali moški, ki so sedeli na klopi ob steni, prav imaš, zato kar po njem! Moški jim je prikimal in si natočil novega. Visoko je dvignil kozarec: en hribček bom kupil, bom... Nehaj! ga je pod rebra dreznila žena, nisi sam. Fuj! je moški zamahnil z levo, da te ni sram! Da te ni sram! Tebe bi moralo biti sram, je zavreščala ženska, ne pa mene. Pojdi, je moški zamahnil z obema rokama in pri tem polil vino iz kozarca. Jebenti, babnica, vidiš, kaj se je zgodilo?! Vino sem polil! Zaradi tebe! Pojdi! Pojdi že!

Ženske, ki so sedele pod košato češnjo, so v trenutku umolknile: kje je Neža? Na vse strani so gledale, pa je niso videle. Odšla gotovo še ni. Kam bi hodila?! Ha, prav zares, kam bi hodila? Je v hiši? Kje neki? Marija noče, da bi bil v hiši še kdo... edino... Kristini dovoli ven odnesti to ali ono. Kje je Neža? Se bojiš, da je s tvojim?! Ha, ha... se bojiš, da je s tvojim?! Bodi tiho! Kaj bo z mojim?! Da ni s tvojim? Z mojim?! Ti si dobra! Misliš, da bi moj hotel s takšno... O, hotel, hotel... in še kako! Da te ni sram! Tiho bodi! In kdo je začel?! Tiho! Nikar si ne misli predobrega! Tvoj bi hotel še z marsikatero, samo... Kaj samo?! Povej, če upaš! Povej! Nehajta vendar... Ti bodi pa tiho! Povej, lepo prosim! Kot sem rekla: tvoj bi hotel še z marsikatero, samo... Preklete, da ne bi ti hotela z njim?! O, kje neki! Ha, ha, da bi jaz hotela s tvojim! Ti si pametna, pametna prav zares! Da bi jaz hotela s tvojim, ha, ha... Ti že pokažem! Tvoj ni nič boljši... sploh veš, s katero se vlačim... sploh veš?! Moj?! Nikdar! In še kako! In še kako se vlačim z drugo! Vprašaj, kar vprašaj, saj nas je dosti, ki vemo! Nikdar, fuj, je ženska pljunila proti drugi in zamahnila z obema rokama. Nehajta, sta ju druge še zadnji čas potegnile narazen, obe nehajta!

Nekaj moških je odšlo k avtomobilom. Pomisli, je eden s prstom pokazal na svoj avto, za štiri sto tisoč sem ga dobil. Koliko kilometrov ima? je drugi nagubal čelo. Dvesto tisoč in nekaj. To ni toliko. Ne, to ni toliko. Je pa lep, moraš reči. Kar, je drugi prikimal in stopil čisto do avtomobila, in dobro je ohranjen. Moram priznati. Samo... če natančno pogledaš, so zadnja vrata nekoliko drugačne barve... Gotovo so jih zamenjali. Kaj pa drugega. Nikoli! je prvi roke potegnil iz žepov, rekli so mi, da z njim niso imeli nobene nesreče... v štirinajstih letih nobene nesreče. Ni mogoče, se je drugi nasmehnil, v štirinajstih letih je bilo z avtom gotovo kaj narobe. Samo povedali ti niso. Nobene nesreče niso imeli z njim in pika! je prvi stopil korak nazaj. Drugi so odšli do naslednjega avtomobila: čigav je ta? Nihče ni vedel. Če bi

imel denar, se je eden nekoliko namuznil, bi si kupil prav takšnega. Če bi imel dovolj denarja, pa sem zidal in zdaj... Jaz si nikoli ne bi kupil takšnega. Nikdar. Če bi imel denar, bi si kupil vse kaj drugega. Takšnega avtomobila pa nikoli. Ni kaj prida vreden. Sploh je pa premajhen. Čez čas se jim je pridružil še Gombačev Jernej: z Lidijo sva hotela kupiti takšnega, ampak novega... vplačal bi ga, no, si morete misliti, vplačal bi ga, potem pa z lepega... so rekli, da jih še lep čas ne bodo dobili... kaj mi je preostalo drugega? No, se je eden kislo nasmehnil, ne vem, kaj bi mogel drugega. Ampak, je Jernej tlesknil z jezikom, ne bi naročil takšnega, kot je ta, pač pa boljšega. Ja, boljšega. Precej boljšega. Ti rečem... potem pa z lepega... Ja, so mu še enkrat prikimali in stopili do naslednjega avtomobila.

Jožefova Neža se je glasno zasmejala, da je res smešno. Moškemu se je zdelo dobro, da se smeje njegovim šalam, ki sicer niso bogve kaj, vseeno... Hotel ji je povedati še eno, pa je tisti trenutek okoli vogala prišla ženska. Ko ju je zagledala, se je ustavila in globoko vzdihnila: tukaj si... smo se že spraševale, kod hodiš... da nisi odšla domov... Na hitro se je obrnila in skoraj stekla nazaj pod češnjo. Preden je sedla v travo, se je našobila: ne morete si misliti... kajpak, saj ni nič čudnega... samo koza bi bila presenečena... z moškim je. Seveda, za hišo, da ju nihče ne moti. Stran od drugih. Neža. Jožefova Neža. Vlačuga, da ji ni para... Ni mogoče! so ženske v en glas vzdihnile, ne boš rekla... takole... s trebuhom... Pa nič drugače: kot sem vam povedala... za hišo je... z drugim. Nič čudnega... res ni čudnega, da ima trebuh, dedca pa ne... kdo bi jo gledal, lepo vam, kdo bi gledal takšno?! Pameten nihče. Res je... pameten nihče. Že prej sem vam rekla: takšnih ni sram. Niti najmanj. Prav si imela... takšne se ničesar ne sramujejo! Da bi jo vrag...

7. Ko se je začelo mračiti, so se ljudje zbrali okoli hiše. Drug za drugim so Adolfu podajali roko in govorili, da ne bo dolgo, ko bodo spet prišli. Zatem so se poslovili še od Kristine in Marije, Frančka, Jožefa in Blažka, ki so se kislo nasmihali in jim prikimali, naj le pridejo... v kratkem. Nekaj pred deseto je odšel zadnji.

Franček, Jožef in Blažek so stole, klop in mizo odnesli v hišo, ženski sta pomili in pospravili posodo. Adolf je sedel pred hišo. Samemu sebi je godrnjal, da bi bila Pepca zadovoljna, ko bi videla, koliko ljudi je prišlo na pogreb. O, čisto mogoče, da je vse videla... z neba se vse vidi... Pa res: na to je čisto pozabil, da se z neba vse vidi... Drugače tudi angeli ničesar ne bi videli. Vendar angeli vse vidijo. Ta je dobra, se je z rokama udaril po kolenih, Pepca je vse videla. Mora biti zadovoljna. In še kaj! Je vendar na lastne oči videla, kako se je potrudil. Ne samo on, pač pa vsi. Ja, vsi so se potrudili. Ha, se je še enkrat udaril po kolenih. Takrat je prisedel Franček, ki ga je že nekaj časa gledal z vrat, samo da Adolf tega ni opazil: res lepo, da jih je prišlo toliko. Edino nosači... bolj slabi so bili, ampak lepo prosim, boljših tudi ne bi dobili... vsaj ne tako hitro in za ta denar... Prav imaš, mu je Adolf prikimal in s tal pobral kozarec in steklenico, boš tudi ti enega? Franček mu je prikimal. Vidiš, se je Adolf nasmehnil, je že boljše. Bi bilo pa hudičevo žalostno, ko bi ne bilo nikogar. Prekleto žalostno, mu je prikimal Franček in izpod klopi pobral kozarec, ki ga ženski nista opazili. Adolf mu je natočil vina.

Ko je bilo v hiši vse pospravljeno, sta ženski prišli na dvorišče. Marija je Frančka drznila s komicem: še nimaš dovolj? Bodi dobra, se je moški nasmehnil in si natočil novega. Tako ti povem: nimam dovolj. In nikar ne tečnari. Še sama si nalij kozarec. Le daj! Tiho bodi, je sedla poleg njega in se obrnila proti Kristini, ki se je nekajkrat prestopila, potem pa na hitro odšla v hišo in se vrnila z novo steklenico vina in s kozarci. Blažek in Jožef sta se naslanjala na zid in govorila o Gombačevem Jerneju: edini je, s katerim se more človek pogovoriti to in ono. Edini. Eni ga ne

marajo, ker pravijo, da mu je samo do denarja... pa povej, če more biti res?! Nikdar! Kje neki! Bodi pameten! Poštenjak je... poštenjak, kakršnih je dandanes malo. Njemu... bi zaupal... marsikaj. Njemu bi zaupal. Eni pravijo, da bi hotel dobiti... samo po kom, to te vprašam, po kom?! Ta je dobra! Le po kom?! Vrtijo jezike... ni drugega! In četudi bi kaj dobil... zanj vem, da zna s premoženjem... drugi bi zakockali ali zapili... kajpak, zakockali ali zapili. Ne more biti drugače. Jernej je za razliko poštenjak.

Zdaj pa le pojdiva, je nekaj pred polnočjo Marija dregnila Frančka. Še tega spijem, je moški dvignil kozarec in ga na dušek izpil. Tako, je vstal in stopil do Adolfa, z Marijo greva. Saj je že čas, ni res?! No, se je Adolf popraskal po vratu, če tako... sploh se vama še nisem zahvalil... Ampak nikar, mu je Franček podal roko, nikar ne izgublaj besed. Toliko. Greva, je takoj zatem pomignil Mariji in sta počasi odšla po prašni cesti. Kmalu za njima so se poslovili še Jožef, Blažek in Kristina. Adolf se je oprl na bergli in jih pospremil do prvega ovinka. Tam se je ustavil in levo berglo dvignil v pozdrav. Še nekaj časa je stal na cesti in gledal za njimi. Potem se je vrnil do hiše in sedel na klop. Bergli je prislonil ob zid in si natočil nov kozarec. Zadovoljno se je nasmehnil, da je bil lep pogreb. Ne samo, ker je prišlo toliko ljudi, pač pa tudi, ker je imel župnik prelep govor. O, se mu je orosilo desno oko, gospod znajo izbrati najprimernejše besede. Zares najprimernejše. S kazalcem si je obrisal solzo, da ne bi zdrsnila po licu in naredil dolg požirek.

Sklonil se je, da bi pobral steklenico, ko je na cesti zagledal pritlikavca z nahrbtnikom. Kar stal je in ga gledal. Dokler ni starec zamahnil z roko: pojdi! Takrat si je možic popravil nahrbtnik in se prav počasi približal: veliko lepega imam pri sebi. Tako ti rečem: duša tvoje Pepce ne bo našla večnega miru, če ne zmoliš dvesto devetindevetdeset očenašov. Tukaj imam prav poseben kipec matere božje. Hja... zastonj ti ga resda ne morem dati, ampak tako ti rečem: njena duša ne bo našla večnega miru. Poceni ti ga dam. Zares poceni. Kaj praviš? Starec je požrl slino, zgrabil bergli in se dvignil s klopi: koliko hočeš? Ne vem, je pritlikavec skomignil z rameni. Koliko daš? Adolf je nagubal čelo in nekoliko premaknil levo berglo: tisoč... ja, tisoč ti dam. Tisoč?! je zavreščal pritlikavec. Nikar se ne šali! Takšna priložnost se ti več ne ponudi! Resno povej, koliko daš! Adolf je močno pihnil skozi nos, ker ni vedel, koliko pritlikavec hoče in za koliko mu ga bo dal. Več kot tisoč sedemsto tako nimam. Ti si dober! Povej, je možic kar poskočil, koliko si dal nosačem in koliko župniku! Le povej! Si tudi njim dal tisoč sedemsto, ali pa si jim dal kaj več?! Ampak, je Adolf premaknil še desno berglo. Nič ampak! se je pritlikavec zadril nanj, nič ampak! Vsaj dva tisoč hočem za kipec! In še to je prepoceni. O, za čudežen kipec je premalo! Sploh več... si moreš misliti... kdor moli pred tem kipcem, odreši vsako dušo. Prav zares! Ti pa kakor hočeš: lahko ga kupiš, ni pa treba. Samo... da me ne boš kasneje klical! Da ne boš potekaval za meno! Ker se ne ustavim. Nikoli več! Toliko.

Adolf je nakremžil obraz: dobro, dam ti dva tisoč, naj bo. Obrnil se je in pohitel v hišo, preden bi si pritlikavec premislil. V sobi je izpod omare izvlekel leseno skrinjico, jo odprl in iz nje vzel ves denar, kar ga je imel. Obrnil se je, da bi šel ven, pa je pritlikavec že bil za njim: da ti ne bo treba hoditi ven. Ja, mu je prikimal starec, ki mu sicer ni bilo prav, da je prišel noter, ampak kaj se more. Če hoče od njega kupiti kipec matere božje, ki ima moč odrešiti vsako dušo, no, če ga hoče od njega kupiti, se mora pač ugrizniti v jezik. Tukaj, je pritlikavcu pomolil bankovca. Tako, je pritlikavec vzel denar in ga potisnil globoko v hlačni žep. Takoj zatem je z ramen snel nahrbtnik in ga postavil na tla. Počasi ga je razvezal. Adolf je stal ob njem in gledal, kako je na tla zlagal vse mogoče predmete, za katere si ne bi

mogel misliti, da so ne vem kakšne vrednosti in da imajo kakšno posebno moč. Končno je iz nahrbtnika izvlekel kipec device lilij: *tukaj ga imaš. Naj vidim*, je starec stegnil roki, pa ga je pritlikavec zadnji trenutek izmaknil: *previden moraš biti... pazi, da ti ne pade po tleh... če se razbije... zbogom vse moči! Daj mi ga*, je starec še enkrat stegnil roki in zgrabil kipec. *O*, je bil še isti trenutek presenečen, ker je bil plastičen in čisto lahek. *Ne more biti... Nikar!* je pritlikavec povzdignil glas, *nikar ne reci kakšne brezverne! Kdor ne verjame, ne more videti. Dobro*, se je starec ugriznil v spodnjo ustnico in kipec postavil na mizo. *Kot sem ti rekel*, je možic v nahrbtnik začel pospravljati svoje reči, *dvesto devetindevetdeset očenašov. Ne pozabi. Pf*, je čez čas pihnil skozi nos, *vidiš, koliko dragocenega nosim s seboj. Najrazličnejše relikvije... Še kaj bi se našlo zate... ampak nimaš denarja. Morda kdaj drugič. Ja*, mu je prikimal starec, *mogoče kdaj drugič. Tako*, si je pritlikavec nahrbtnik vrgel čez ramo, *grem. Dolga pot je pred menoj. Kaj bi ti govoril... zate pač ni pomembno, od kod prihajam in kam sem namenjen... Zbogom! Zbogom!* ga je starec pospremil do vrat. Preden ga je videl izginiti okoli ovinka, je zaprl vrata in jih dvakrat zaklenil. Vrnil se je v sobo in z mize vzela kipec. Če bi hotel... no, če bi hotel, bi bil lahko nase še kako jezen... kaj pa drugega! Zadnji denar, ki ga je imel, je dal pritlikavcu, ki se potika naokoli. Ko bi bil kipec vsaj iz kamna ali kaj. Tako pa: more plastičen kipec imeti kakšno posebno moč? Adolf se je nasmehnil in sedel na posteljo: *o, tudi plastičen kipec more imeti posebno moč. Ni še pozabil, kako je bilo, ko mu je pritlikavec pred leti ponujal relikvije za domačo cerkev. Ni mu verjel. Potem... potem je pa v kratkem bil ob nogo. Zato. Ja, zato. Čisto prepričan pa ni bil, da je tako.*